

Anna OSTRĘGA, Sylwia CYGAN

AGH Akademia Górniczo Hutnicza, Kraków
Wydział Górnictwa i Geoinżynierii

Rola miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rewitalizacji terenów pogórnich na przykładzie Brzeszcze

Słowa kluczowe

Teren pogórnich, rewitalizacja, mpzp, Brzeszcze

Streszczenie

W artykule omówiono zagadnienia dotyczące planowania przestrzennego w odniesieniu do terenów pogórnich na przykładzie Kopalni Węgla Kamiennego Brzeszcze, dawnego Ruchu II (Jawiszowice). Kopalnia powstała na początku XX w. i w znacznym stopniu przyczyniła się do rozbudowy i społeczno-gospodarczego rozwoju miasta. Ze względu na wyczerpanie zasobów Ruch II (Jawiszowice) wyłączony został z działalności eksploatacyjnej. Część tego terenu pozostaje nadal własnością Kompanii Węglowej S.A. i wykorzystywana jest dla wentylacji Ruchu I, natomiast druga po przekazaniu do gminy przeznaczona została pod lokowanie nowej działalności usługowo–produkcyjnej. W artykule podkreślono słuszność nowego sposobu zagospodarowania terenu pogórnich, ze względu na konieczność rekompensaty miejsc pracy. W dokumentach planistycznych nie przewidziano jednak ochrony zabytkowej substancji – modernistycznej architektury z lat 30, mimo znaczących wartości historycznych. Część obiektów została zlikwidowana jeszcze przez Kopalnię. Nowi inwestorzy skoncentrowani wyłącznie na swojej działalności gospodarczej, budują nieprzystające do zabytkowej zabudowy Kopalni obiekty oraz adaptują pokopalniane budynki w sposób zmieniający ich wygląd zewnętrzny. Na tym przykładzie pokazano, że indywidualne zagospodarowywanie terenów pogórnich, nie pozwala na estetykę i harmonię przestrzeni, w związku z czym ocenie poddano dokumenty planistyczne jako narzędzia kształtowania ładu przestrzennego i ochrony dóbr kultury.

W celu poprawnego przeprowadzenia procesu rewitalizacji (rekułtywacji i zagospodarowania), konieczne jest kompleksowe podejście do całego obszaru oparte o docelową wizję. Tylko takie podejście może przynieść oczekiwane efekty, nie tylko w aspekcie rozwoju działalności gospodarczej, ale również ładu przestrzennego. Zgodnie jednak z obowiązującym w Polsce prawem przedsiębiorca górniczy zobowiązany jest tylko do przeprowadzenia rekułtywacji, natomiast zagospodarowanie leży w gestii innych podmiotów, dlatego tym większe znaczenie dla jakości procesów naprawczych mają ustalenia miejscowego planu i konsekwentne ich egzekwowanie.

W artykule przedstawione zostały również przykłady dobrej praktyki tworzenia stref aktywności gospodarczej wykorzystujące unikatowe cechy terenów pogórnich w niemieckim Zagłębiu Ruhry: Kopalnia Waltrop, Kopalnia Erin, Kopalnia Ewald i Kopalnia Radbod. Przytoczone przykłady są dowodem na to, że ze znakomitym skutkiem można pogodzić interesy środowiska, kultury przemysłowej (ochrona dziedzictwa górniczego), człowieka i rozwoju gospodarczego z ładem przestrzennym.